

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2018

Μάθημα: Λατινικά

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τρίτη, 29 Μαΐου 2018
8.00 – 10.00 π.μ.

ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ 8 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΔΟΜΗ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
A1 I	1	18
A1 II	2	22
B1 (α,β)	3	4
B2 (α)	4	2
B2 (β)	5	4
B2 (γ)	6	2
B3	7	7
B4 (α)	8	2
B4 (β)	9	3
B5	10	4
B6 (α,β)	11	4
B7 (α)	12	3
B7 (β)	13	3
B8	14	2
B9	15	10
B10	16	10
		ΣΥΝΟΛΟ 100

Να απαντήσετε σε όλα τα ζητούμενα του εξεταστικού δοκιμίου.
Να γράψετε όλες τις απαντήσεις στο τετράδιο απαντήσεων.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**(Μονάδες 40)****1. Να μεταφράσετε τα πιο πάνω κείμενα.****(Μονάδες 40)**

	Μονάδες
I. Sed tantus furor omnes invaserat, ut pugnare cuperent, etsi clamabam nihil esse bello civili miserius.	4
Omnia sunt misera in bellis civilibus, sed nihil miserius quam ipsa victoria:	3
ea victores <u>ferociores</u> reddit, ut, etiamsi natura tales non sint, necessitate esse cogantur.	4
<u>Bellorum</u> enim civilium exitus tales sunt semper, ut non solum ea fiant, quae velit victor, sed etiam ut victor obsequatur <u>iis</u> ,	5
quorum auxilio victoria parta sit.	2
(Λατινικά Λυκείου, XXXVII - ελαφρά διασκευή)	
Σύνολο	18

	Μονάδες
II. Cerva alba eximiae <u>pulchritudinis</u> Sertorio a Lusitano quodam dono data erat.	4
Sertorius omnibus persuasit cervam conloqui secum et <u>docere</u> , quae utilia <u>factu</u> essent.	4
Si quid durius ei videbatur, quod imperandum militibus esset, a cerva sese monitum esse praedicabat.	4
Ea cerva quodam die fugit et perisse credita est.	2
Cum aliquis Sertorio nuntiavisset <u>cervam</u> inventam esse, Sertorius eum iussit tacēre;	3
praeterea praecepit ut eam postero <u>die</u> repente in eum locum emitteret, in quo ipse cum amicis futurus esset.	5
(Λατινικά Λυκείου, XLVIII - ελαφρά διασκευή)	
Σύνολο	22

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

(Μονάδες 60)

1. α) Από το πρώτο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση να εντοπίσετε και να γράψετε δύο (2) λέξεις της λατινικής που παρουσιάζουν σημασιολογική και ετυμολογική συγγένεια με την ελληνική γλώσσα (αρχαία ή νέα), δηλώνοντας και τη σχετική ελληνική λέξη.

(Μονάδες 2)

Ενδεικτικές απαντήσεις:

<i>furor</i>	⇒ φούρια, φουριόζος, φουριόζικος
<i>misera, miserius</i>	⇒ μίζερος, μιζέρια
<i>natura</i>	⇒ νατουραλισμός
<i>exitus</i>	⇒ ἔξιμι, ἐξέρχομαι, ἔξοδος
<i>velit</i>	⇒ βούλομαι, βούληση
<i>sunt</i>	⇒ εἰσί
<i>esse</i>	⇒ εἶναι
<i>clamabam</i>	⇒ κλαίω, κλάμα

Μονάδες 1 + 1

- β) Από το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να γράψετε μία (1) ετυμολογικώς και σημασιολογικώς συγγενή λέξη, προερχόμενη από κάποια από τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες (αγγλική ή γαλλική ή γερμανική ή ισπανική ή ιταλική) για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

dono, locum

(Μονάδες 2)

Ενδεικτικές απαντήσεις:

dono ⇒ *donation, donate, data, donative...* (αγγλική)
donner, donneur, donation, donateur... (γαλλική)
dar, dator, don... (ισπανική)
dare, do, donare, donazione (ιταλική)
daten (γερμανική)

locum ⇒ *location, local...* (αγγλική)
location, localité, local... (γαλλική)
lugar, localidad, local... (ισπανική)
luogo, locale... (ιταλική)
lokal... (γερμανική)

Μονάδες 1 + 1

2. α) Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α΄, από το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, με τις πτώσεις της στήλης Β΄. Στη στήλη Β΄ περισεύουν τρία (3) στοιχεία.

A	B
α. <i>eximiae</i>	1. δοτική πληθυντικού
β. <i>omnibus</i>	2. ονομαστική πληθυντικού
γ. <i>ei</i>	3. αφαιρετική πληθυντικού
δ. <i>amicis</i>	4. δοτική ενικού
	5. αφαιρετική ενικού
	6. γενική ενικού
	7. κλητική πληθυντικού

(Μονάδες 2)

<i>α. eximiae</i>	⇒	6. γενική ενικού	Μον. 0,5
<i>β. omnibus</i>	⇒	1. δοτική πληθυντικού	Μον. 0,5
<i>γ. ei</i>	⇒	4. δοτική ενικού	Μον. 0,5
<i>δ. amicis</i>	⇒	3. αφαιρετική πληθυντικού	Μον. 0,5

β) Να μεταφέρετε τους πιο κάτω τύπους από τα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση στον αντίθετο αριθμό:

omnia, victores, bellorum, exitus, cervam, durius, die, ipse

(Μονάδες 4)

Omne, victorem, belli, exitus, cervas, duriora, diebus, ipsi **Μον. 8 x 0,5**

γ) Να γράψετε τους άλλους βαθμούς των πιο κάτω επιθέτων (μονολεκτικούς τύπους) διατηρώντας αμετάβλητα την πτώση, τον αριθμό και το γένος τους:

miserius, ferociores

(Μονάδες 2)

miserum (θετικός), miserrimum (υπερθετικός) **Μον. 2 x 0,5**

feroces (θετικός), ferocissimos (υπερθετικός) **Μον. 2 x 0,5**

3. Να γράψετε τους πιο κάτω τύπους ρημάτων σύμφωνα με την οδηγία που σας δίνεται.
Όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο:

α. **invaserat**: στο ίδιο πρόσωπο της υποτακτικής ενεστώτα και μέλλοντα στην ίδια φωνή
invadat, invasurus sit **Μov. 2 x 0,5**

β. **velit**: στο β' πρόσωπο πληθυντικού της υποτακτικής παρατατικού και παρακειμένου
velletis, volueritis **Μov. 2 x 0,5**

γ. **obsequatur**: στη μετοχή ενεστώτα και μέλλοντα
obsequens, obsecuturus **Μov. 2 x 0,5**

δ. **fiant**: στο αντίστοιχο πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα και στο απαρέμφατο ενεστώτα
fiunt, fieri **Μov. 2 x 0,5**

ε. **praecipit**: στο β' πρόσωπο ενικού της οριστικής και προστακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή
praecipis, praecipe **Μov. 2 x 0,5**

στ. **videbatur**: στον αντίστοιχο τύπο ενεστώτα και υπερσυντελικού στην ίδια φωνή
videtur, visum erat **Μov. 2 x 0,5**

ζ. **credita est**: στο γ' πρόσωπο πληθυντικού της οριστικής ενεστώτα και μέλλοντα στην ενεργητική φωνή
credunt, credent **Μov. 2 x 0,5**

(Μονάδες 7)

4. α) Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό σφάλμα σε κάθε πρόταση που ακολουθεί. Στο τετράδιο απαντήσεων να γράψετε μόνο το σφάλμα και τη διόρθωσή του:

i. Legati venerunt ut victoriam nuntiant.

ii. Locupletes semper divitias uti volunt. **(Μονάδες 2)**

i. **nuntiant** ⇒ **nuntiarent** **Μov. 2 x 0,5**

ii. **divitias** ⇒ **divitiis** **Μov. 2 x 0,5**

β) Ποια από τις πιο κάτω προτάσεις είναι συντακτικώς ορθή; Να αιτιολογήσετε μόνο την απάντηση που θεωρείτε ορθή.

- i. Puer puellam videndo venit.
- ii. Puer ad puellam videndam venit.
- iii. Puer causa puellam videndi venit.
- iv. Puer ad puellam videndum venit.

(Μονάδες 3)

Ορθή είναι η πρόταση ii. Puer ad puellam videndam venit.

Μον. 1

Είναι υποχρεωτική η γερουνδιακή έλξη, επειδή το γερούνδιο είναι εμπρόθετο και συντάσσεται με αιτιατική.

Μον. 2

5. Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τους πιο κάτω τύπους που είναι υπογραμμισμένοι στα διδαγμένα κείμενα για μετάφραση:

ferociores, bellorum, iis, pulchritudinis, docere, factu, cervam, die

(Μονάδες 4)

ferociores ⇒ κατηγορούμενο στο *victores*

bellorum ⇒ γενική υποκειμενική στο *exitus*

iis ⇒ αντικείμενο στο *obsequatur*

pulchritudinis ⇒ γενική της ιδιότητας (στο *cerva*)

docere ⇒ ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο *persuasit*

factu ⇒ σουπίνο της αναφοράς (σε αφαιρετική)

cervam ⇒ υποκείμενο στο *inventam esse*

die ⇒ αφαιρετική του χρόνου

[Μον. 8 x 0,5 = 4]

6. α) Να αναγνωρίσετε την πιο κάτω πρόταση (είδος, εισαγωγή, εκφορά, αιτιολόγηση εκφοράς):

ut pugnare cuperent

(Μονάδες 2)

- Δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση Μον. 0,5
- Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ut* Μον. 0,5
- Εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού *cuperent* Μον. 0,5
- Επειδή το ρήμα της κύριας πρότασης (*invaserat*) είναι σε χρόνο ιστορικό Μον. 0,5

β) Να αναγνωρίσετε την πιο κάτω πρόταση (είδος, εισαγωγή, εκφορά, αιτιολόγηση εκφοράς):

Cum aliquis Sertorio nuntiavisset cervam inventam esse

(Μονάδες 2)

- Δευτερεύουσα χρονική πρόταση **Μον. 0,5**
- Εισάγεται με τον ιστορικό – διηγηματικό cum **Μον. 0,5**
- Εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού nuntiavisset **Μον. 0,5**
- Επειδή το ρήμα της κύριας πρότασης (iussit) είναι σε χρόνο ιστορικό **Μον. 0,25**
- Δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν **Μον. 0,25**

7. α) Να τρέψετε τη σύνταξη της πιο κάτω πρότασης από παθητική σε ενεργητική:

Cerva alba Sertorio a Lusitano quodam data erat.

(Μονάδες 3)

Lusitanus quidam cervam albam Sertorio dederat.

Μον. 6 x 0,5

β) Στο πιο κάτω απόσπασμα να τρέψετε τον πλάγιο λόγο σε ευθύ:

Praeterea praecepit ut eam postero die repente in eum locum emitteret, in quo ipse cum amicis futurus esset.

(Μονάδες 3)

«Eam cras (μον. 0.5) repente in eum locum emitte (μον. 1), in quo ego (μον. 0.5) cum amicis ero (μον. 1)».

8. Να καταγράψετε δύο (2) συνέπειες των εμφυλίων πολέμων, όπως αυτές διαφαίνονται στο πρώτο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση (Lectio XXXVII).

(Μονάδες 2)

Στους εμφύλιους πολέμους:

- οι άνθρωποι γίνονται βίαιοι και άγριοι
- κυριαρχούνται από μανία
- οι νικητές είναι πάντα υποχρεωμένοι να παρέχουν ανταλλάγματα σε όσους τους βοήθησαν να κερδίσουν τη νίκη στον πόλεμο.

Μον. 2 x 1

9. Να αποδώσετε το κείμενο που ακολουθεί στα Ελληνικά:

Postquam Caesar animadvertit id, duxit suas copias in proximum collem et misit equitatum, qui sustineret impetum hostium. Is in medio colle quattuor legionum posuit ita ut haberet supra ipsum duas legiones et montem plenum militum.

Caesar *De Bello Gallico* I, 24 (διασκευή)

Λεξιλόγιο:

collis -is = λόφος, sustineo, 2 = συγκρατώ, αντιμετωπίζω, supra + αιτιατική = πάνω από

(Μονάδες 10)

Ενδεικτική απόδοση του κειμένου στα ελληνικά

	Μονάδες
Όταν/αφού ο Καίσαρας παρατήρησε αυτό, οδήγησε τις στρατιωτικές του δυνάμεις στον κοντινότερο λόφο	3
και έστειλε ιππικό, το οποίο/για να συγκρατήσει/αντιμετωπίσει τη λαίλαπα/την έφοδο/την ορμή των εχθρών.	3
Αυτός τοποθέτησε/εγκατέστησε στον μεσαίο λόφο τέσσερις από τις λεγεώνες	2
έτσι ώστε να έχει πάνω από τον ίδιο δύο λεγεώνες και τον λόφο γεμάτο από στρατιώτες.	2
Σύνολο	10

10. Να μεταφέρετε το κείμενο που ακολουθεί στα Λατινικά:

Αρχαίοι συγγραφείς στην Ελλάδα και στη Ρώμη με τη σοφία και το παράδειγμά τους καλλιέργησαν άριστα τα γράμματα και το πνεύμα των ανθρώπων. Όλοι εμείς οφείλουμε να τους θαυμάζουμε.

(Μονάδες 10)

	Μονάδες
Scriptores antiqui in Graecia et Romae sapientia et exemplo/exemplari suo litteras et hominum ingenium/mentem optime coluerunt	6
Nos omnes eos admirari debemus / Ei (ii) nobis omnibus admirandi sunt.	4
Σύνολο	10

- ΤΕΛΟΣ ΟΔΗΓΙΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ-